

## РІШЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Спеціалізована вчена рада **ДФ 35.051.168** Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, ухвалила рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 Історія та археологія на підставі прилюдного захисту дисертації «Традиційна зимова календарно-побутова обрядовість українців Покуття кінця ХІХ – початку ХХІ ст. (загальноукраїнські риси та локальна специфіка)» 17 травня 2024 року.

Романів Михайло Григорович, 02.10.1995 року народження, громадянин України, освіта повна вища. У 2018 році закінчив Львівський національний університет імені Івана Франка, отримав повну вищу освіту та здобув ступінь магістра за спеціальністю «Історія та археологія».

З 09.2020 року і дотепер навчається в аспірантурі (денна форма навчання) на кафедрі етнології Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів.

Працює вчителем історії у Львівській академічній гімназії при Національному університеті “Львівська політехніка” з 09.2022 р. і дотепер. За сумісництвом працює асистентом кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка з 09.2023 р. і дотепер.

Дисертацію виконано на кафедрі етнології Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів.

*Науковий керівник:* **Рачковський Григорій В'ячеславович**, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка МОН України.

Здобувач має 9 наукових публікацій за темою дисертації, з них 1 стаття у періодичному науковому виданні іншої держави, 3 статті у наукових фахових виданнях України, 0 монографій:

1. Романів М. Філарет Колесса – дослідник зимової календарно-побутової обрядовості (До 150-річчя від дня народження вченого). *Науково-теоретичний альманах Грані*. Дніпро, 2021. Вип. 9 (Т. 24). С. 14–21.

**DOI:** <https://doi.org/10.15421/172183>

2. Романів М. Специфіка зимової обрядовості покутян: новорічний звичай «бички». *Народознавчі зошити*. Львів, 2023. № 3. С. 614–622.

**DOI:** <https://doi.org/10.15407/nz2023.03.614>

3. Romaniv M. Winter calendar and household rituals of Pokuttia in the works of polish ethnographers of the last third of 19th – early 20th century. *History pages*. Kyiv, 2023. Vol. 55. S. 59–71 | Романів М. Зимова календарна обрядовість українців Покуття у працях польських народознавців останньої третини XIX – початку XX ст. *Сторінки історії*. Київ, 2023. Вип. 55. С. 59–71.

**DOI:** <https://doi.org/10.20535/2307-5244.55.2022.269607>

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

**1. Сілецький Роман Броніславович**, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка МОН України, без зауважень.

**2. Коломийчук Олександр Юрійович**, кандидат історичних наук, науковий співробітник відділу “Український етнологічний центр” Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. Варто було б досліднику посилити джерельну базу дисертаційної роботи етнографічними матеріалами із відповідних спеціалізованих архівних установ Інституту народознавства та Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (зокрема, Ф. 28-3; Ф. 29 та ін.), які знаходяться у Львові та Києві відповідно. На нашу думку, це б урізноманітнило великий масив емпіричних матеріалів, зафіксованих автором дослідження безпосередньо від носіїв традиції на теренах Покуття.

2. Відзначаючи методологічний інструментарій, який використовує дисертант для вирішення поставлених завдань, вважаємо за доцільне звернути увагу на те, що не вказані методи синхронного та діахронного аналізу, хоча фактично вони були застосовані автором.

3. Із тексту дисертації чітко не простежується, які саме населені пункти поблизу окреслених у вступі історико-етнографічних рамок Покуття автор дослідження розглядає як такі, що знаходяться на покутсько-гуцульському суміжжі. Готуючи монографію, це варто конкретизувати, зокрема на сс. 85, 114.

4. У четвертому розділі на с. 146 невірно інтерпретовано припущення відомого українського етнолога, знавця етнокультурних особливостей Покуття Михайла Паньківа, який зафіксував не втрату звичаю «ходіння з бичками» як такого (що стверджує автор дослідження) у 50-х рр. XX ст., а початок глибокої трансформації (затрати) його автентичної форми. М. Паньків, який народився у 1940 р. у с. Вербівці Городенківського району, в серці Покутського краю, у свої

дитячі роки сам брав активну участь у відтворенні цього звичаю, а тому добре був обізнаний із трансформаційними змінами у місцевих культурних традиціях.

5. Оцінюючи загалом високий рівень граматичного й стилістичного оформлення дисертаційної роботи, водночас зауважимо, що вона не позбавлена окремих орфографічних огріхів та неточностей. Тому рекомендуємо автору при подальшій підготовці цього тексту для майбутньої книги врахувати ці складові.

**3. Горошко-Погорецька Леся Миронівна**, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу етнології сучасності Інституту народознавства НАН України, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Дещо хаотичне вживання термінів «ворожіння», «гадання», «магічна дія», які в окремих контекстах є цілком синонімічними, а, отже, не потребують дублювання, в інших уживаються як взаємозамінні, хоча й не є такими (с. 48, 49). Задля уникнення такої ситуації, вочевидь, доцільно було б подати короткий категоріальний апарат, аби читач розумів, у якому сенсі (вузькому чи широкому) здобувач уживає термін «ворожіння».

2. Не вдалося автору уникнути дублювання опису деяких звичаїв. Зокрема, мова про звичай купання колядників та щедрівників на Водохреще у різних розділах дисертації і аналіз його доцільності на основі низки літературних джерел (с. 132–133, 173–174).

3. Цитуючи Івана Біньковського щодо правдивості ворожіння з обрядовим годуванням тварин ритуальним печивом (с. 56), вочевидь, варто було б процитувати самих носіїв традиції стосовно їхнього ставлення до висліду таких мантичних дій.

4. Аналізуючи традиції світської коляди на Покутті у 20–30-х рр. ХХ ст., дисертант згадує про звичай колядувати на «Рідну школу» і «Просвіту» (с. 112), відтак добре було б провести паралель із сьогоденням, згадавши про сучасну коляду «на ЗСУ».

5. При розгляді звичаю писати над дверима і вікнами йорданські хрестики з тіста, змішаного на свяченій воді (с. 159–160), не згадано про подальше їхнє використання у лікувальній практиці, що увиразнило б і додатково проілюструвало б уявлення про лікувальні та оберегові властивості освяченої на Йордан воді.

**4. Пахолок Інна Ростиславівна**, кандидат історичних наук, доцент, помічник декана переміщеного факультету культури і мистецтв Київського національного університету культури і мистецтв у місто Львів МОН України, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Детально характеризуючи традиції відзначення того чи іншого народного свята зимового циклу покутян, автор розглядає їх лише на прикладах окремих населених пунктів, що безумовно демонструє локальну специфіку. Вартувало б здійснити порівняльний аналіз календарно-побутової обрядовості принаймні з суміжних територій в межах цього історико-етнографічного району і окреслити спільні та відмінні особливості.
2. Вище висловлене побажання є також актуальним для визначення приналежності народних традицій, звичаїв та обрядів покутян до загальноукраїнських рис. В окремих випадках не доречно стверджувати про факт поширення конкретно досліджуваного явища на всій території України, коли посилання на джерело стосується лише одного історико-етнографічного району.
3. Попри використання значної кількості джерел, які присвячені окремим історико-етнографічним районам, спорадично порівняльний аналіз в загальноукраїнському розрізі здійснювався в територіальних межах лише Південно-Західного історико-етнографічного регіону. Відтак визначення загальноукраїнських рис потребує уточнення.
4. Заглиблюючись в реконструкцію обрядово-звичаєвого наповнення досліджуваних традицій та звичаїв, дисертант подекуди уникає застосування діахронічного підходу, а саме задля з'ясування історичної ретроспективи досліджуваних явищ зимової календарно-побутової обрядовості на теренах Покуття та визначення стану їхньої збереженості в умовах неспинної глобалізації та викликів війни.

**5. Галайчук Володимир Васильович**, доктор історичних наук, доцент, професор кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка МОН України, надав позитивну рецензію із зауваженнями:

1. У дисертації дещо нерівномірно представлені різні покутські терени. Зокрема, варто було би докладніше охарактеризувати народну традицію зимового циклу на Тисмениччині й Надвірнянщині.
2. Оскільки Стрітення не входить до колядних свят, викликає сумніви доцільність виокремлення в самостійну смислову одиницю поняття «Водохресно-Стрітенський цикл свят» (саме так названо розділ 5 роботи).
3. У тексті дисертації чітко не конкретизована власна позиція автора щодо сутності відомого на різних теренах України, в тому числі на Покутті, звичаю «полазника».

### *Загальна оцінка роботи і висновок.*

Дисертація Романіва Михайла Григоровича на тему «Традиційна зимова календарно-побутова обрядовість українців Покуття кінця ХІХ – початку ХХІ ст. (загальноукраїнські риси та локальна специфіка)» є самостійною та ґрунтовною науковою працею, що виконана з дотриманням вимог академічної доброчесності.

У дисертації викладено авторський підхід до реконструкції основних обрядових комплексів зимового циклу народного календаря покутян з їх регіональними особливостями та локальною специфікою, а також простеженням процесу трансформації в ХХ – на початку ХХІ ст.

Визначено головні теми зимової календарно-побутової обрядовості (пошанування предків, аграрна, скотарська, матримоніальна, апотропеїчна) найважливіших зимових свят Введення, св. Андрія, Святого вечора, Різдва, Нового року, Водохреща та Стрітіння. Проведена значна робота із введення до наукового обігу нових польових етнографічних матеріалів з різних місцевостей історико-етнографічного району Покуття, що забезпечило широку джерельну базу дослідження. Здобувач висвітлив обрядово-звичаєву структуру зимового циклу народного календаря покутян, наголосив на найбільш архаїчних (звичай «полазник», андріївські дівочі гадання, локальні вияви традиції колядування та щедрування, практики виготовлення та застосування йорданських свічок-трійць, специфічні атрибути облаштування святвечірнього столу, новорічний звичай «ходіння з бичками», обходи дворів групами ряджених під час різдвяних та новорічних свят) явищах. Результати проведеного дослідження засвідчили збереженість на Покутті колоритного обряду «Маланка» з самобутніми рисами та багатим фольклорним супроводом. Дисертант, зокрема, відзначив тенденцію до популяризації покутської традиції маланкування у селі Белелуя, яку внесли до переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України.

Вагомим здобутком є використання мультидисциплінарного підходу, що проявилось у застосуванні здобувачем даних із суміжних галузей наукового знання: фольклористики, діалектології та краєзнавства.

Наведені у дисертаційній роботі й опубліковані у наукових статтях результати дослідження належать автору та є його науковим доробком.

Одержані результати є науково обґрунтованими й достовірними, оскільки повністю базуються на принципах історизму, наукової об'єктивності, системності та комплексності джерел. Результати наукових досліджень неодноразово апробовано у вигляді доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях і перевірено під час рецензування публікацій у фахових виданнях.

Положення та узагальнення дисертації можуть бути використані для подальших історико-етнографічних і краєзнавчих студій Покуття, внесення певних елементів зимової обрядовості (звичай «ходіння з бичками», колядки-«жеканки», новорічне засівання з конем) до переліку нематеріальної культурної спадщини України з метою їх подальшого збереження та популяризації для посилення туристичної привабливості регіону.

Дисертаційна робота **Романіва Михайла Григоровича** на тему «Традиційна зимова календарно-побутова обрядовість українців Покуття кінця XIX – початку XXI ст. (загальноукраїнські риси та локальна специфіка)» за змістом, рівнем наукової новизни, практичним значенням та характером висновків відповідає галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 032 Історія та археологія та сучасним вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій», а також Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (із змінами) «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – **Романів Михайло Григорович**, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5/11 членів ради,

«Проти» – 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада ДФ 35.051.168 Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, присуджує **Романіву Михайлу Григоровичу** ступінь доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Голова спеціалізованої  
вченої ради  
ДФ 35.051.168

  
**проф. Роман СІЛЕЦЬКИЙ**  
